

احتکار و قاچاق مجازات سنگینی دارد که اجرانمی‌شود!

گفت‌وگوی «جوان» با یک حقوقدان در خصوص مواردی که قانونگذار برای محتکران و قاچاقچیان در نظر گرفته است

تیسر شهری آستیم

بر اساس گزارش جدید سازمان تعزیرات حکومتی، در شش ماهه نخست امسال عمده گزارش‌های مردمی در بخش کالا، مربوط به عرضه نان، مرغ و در بخش خدمات، مربوط به تعمیر خودروهای سبک و رستوران‌ها در زمینه گرانفروشی بوده است. طبق قانون نظام صنفی مواردی همچون گران‌فروشی، کم‌فروشی، تقلب، احتکار، عرضه خارج از شبکه، اجرا نشدن ضوابط قیمت‌گذاری و توزیع از جمله مهم‌ترین تخلفات صنفی است. همچنین بر اساس قانون صنفی باید درآمدهای ناشی از جریمه‌های دریافتی به حساب خزانه واریز شود و معادل آن در بودجه‌های استواری منظور و توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت پس از تأمین بار مالی ماده ۴۴ این قانون به طور مساوی در اختیار سازمان تعزیرات حکومتی، اتاق اصناف ایران و وزارت صمت قرار گیرد تا در اجرای این قانون هزینه کنند. در این خصوص امیرحسین صدوری، محقق و پژوهشگر علم حقوق در گفت‌وگو با جوان نگاهی حقوقی به احتکار و گرانفروشی داشته است.

در این وضعیت حساس کشور از نظیر اقتصادی، چه مجازات‌هایی می‌تواند گریبانگیر محتکران و قاچاقچیان باشد؟

از زمانی که ویروس منحوس کرونا در جهان و کشور عزیزمان ایران شیوع سراسری پیدا کرد و تبدیل به یک پاندمی در جهان شد، در کنار رفتارهای انسانی متأسفانه شاهد رفتارهای غیراخلاقی و غیرقانونی از طرف برخی افراد هم بودیم. در کمال ناباوری باید بگویم که این افراد سودجو با احتکار و گران کردن ملزومات بهداشتی، مواد غذایی، خودرو، دلار و سکه در صد کسب سود بیشتر در این زمان حساس برای خود بودند که این عمل در شرایط کنونی کشور یک کار غیرانسانی است، چراکه هموطن‌های عزیزمان در حال حاضر از نظر معیشتی و اقتصادی به شدت تحت فشار هستند که این مسئله تلاش شایسته‌روزی مسئولان را می‌طلب تا وضعیت را برای مردم بهتر کنند.

به عنوان یک پژوهشگر در علم حقوق باید به این محتکران و گرانفروش‌ها که سبیل ضروری مردم را در این شرایط حساس احتکار می‌کنند و با افزایش قیمت می‌دهند بگویم که مطابق قانون، مجازات آنها می‌تواند افساد فی‌الارض (عدم) یا حبس طولانی مدت از پنج تا ۲۰ سال و یا شلاق در انتظار عمومی باشد.

تعریف قانونگذار از کالای ممنوع و غیرممنوع چیست؟

مستند به بند ماده یک قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، قانونگذار ما کالا را این‌گونه تعریف کرده است که کالا هر شیء است که در عرف، ارزش اقتصادی دارد و در بند یک در خصوص تعریف ارز می‌گوید ارز پول رایج کشورهای خارجی، اعم از اسکناس، مسکوکات، حوالجات ارزی و سایر اسناد مکتوب یا الکترونیکی است که در مبادلات مالی کاربرد دارد. در بند ث هم کالای ممنوع را این‌گونه تعریف می‌کند که کالایی که صدور یا ورود آن به موجب قانون ممنوع است.

قاچاق کالا در قانون چگونه تعریف شده است؟

در تعریف احتکار باید بگویم که احتکار عبارت است از نگهداری کالا به صورت عمده یا تشخیص صریح مراجع ذی‌صلاح و امتناع از عرضه آن به قصد گرانفروشی یا اضرار به جامعه پس از اعلام ضرورت عرضه از طرف دولت و یا سایر مراجع قانونی ذی‌ربط می‌باشد.

در تعریف قاچاق هم باید بگویم که قاچاق یعنی هر گونه فعالیت غیرقانونی در امر واردات، صادرات، خرید، فروش، تولید، توزیع، حمل و نگهداری کالا و ارز را قاچاق می‌گویند. حال اگر این کالا در دو نقطه از داخل کشور جابه‌جا شود قاچاق داخلی و اگر در نقطه‌ای از داخل کشور به نقطه‌ای در خارج از کشور جابه‌جا شود قاچاق خارجی گفته می‌شود.

تفسیر قانون از قاچاقچی حرفه‌ای و قاچاق چیست؟

البته در بندهای ش و ش ماده یک قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، قانونگذار ما در تعریف قاچاق سازمان یافته و قاچاقچی حرفه‌ای توضیح مفصلی داده است. بند س راجع به قاچاق سازمان یافته می‌گوید جرمی است که با برنامه‌ریزی و هدایت گروهی و تقسیم کار توسط یک گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتکاب جرم قاچاق، تشکیل یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتکاب جرم قاچاق منحرف شده است صورت می‌گیرد. در بند ش قاچاقچی حرفه‌ای هم شخصی است که بیش از سه بار مرتکب قاچاق شود و ارزش کالا یا ارز قاچاق در هر مرتبه بیش از ۱۰ میلیون ریال باشد.

قانون مجازات اخلاک‌گرا در نظام اقتصادی شامل چه افراد و اعمالی می‌شود؟

افرادی که دست به احتکار یا محتاج عمومی و ضروری مردم می‌زنند باید منتظر مجازات سنگینی باشند

چراکه مطابق ماده یک قانون مجازات اخلاک‌گرا در نظام اقتصادی کشور قانونگذار ما در خصوص افرادی که دست به احتکار و یا گرانفروشی بزنند به صراحت بیان کرده که احتکار در امر توزیع یا محتاج عمومی از طریق گرانفروشی کلان‌ارزاق یا سایر نیازمندی‌های عمومی و احتکار عمده‌ارزاق یا نیازمندی‌های مزبور و پیش‌خرید فراوان تولیدات کشاورزی و سایر تولیدات مورد نیاز عامه و امثال آنها به منظور ایجاد انحصار یا کمبود در عرضه آنهاست. پس افرادی که ملزومات بهداشتی و مواد غذایی و دارو را که مورد نیاز مردم است، احتکار می‌کنند و یا در این خصوص گرانفروشی می‌کنند اخلاک‌گرا در امر توزیع و محتاج عمومی محسوب می‌شوند و مطابق با قانون مجازات اخلاک‌گرا در نظام اقتصادی کشور مجازات سنگینی در انتظارشان است.

اگر قاچاق و احتکار به دلیل ضربه زدن به نظام حکومتی کشور باشد چه عواقبی به همراه دارد؟

قانونگذار ما در خصوص مجازات این افراد سودجو هم

اخیراً درج‌نشدن قیمت کالاها بحث برانگیز شده است. اتفاقی که موجب گرانفروشی شده و البته قانونگذار حداقل ۵ مرتبه جریمه و تعلیق را برای این اقدام در نظر گرفته است

که با به خطر انداختن سلامتی مردم می‌خواهند کسب سود کنند به صراحت در ماده ۲ قانون مجازات اخلاک‌گرا در نظام اقتصادی کشور تأکید کرده که هر یک از اعمال مذکور در بندهای ماده یک مجازات اخلاک‌گرا، چنانچه ما در ماده ۵۷ قانون نظام صنفی هم به این جرم نگاه به قصد ضربه زدن به نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به قصد مقابله با آن و یا با علم به مؤثر بودن اقدام در مقابله با نظام مزبور چنانچه در حد فساد فی‌الارض باشد، مرتکب به اعدام و در غیر این صورت به حبس از پنج سال تا ۲۰ سال محکوم می‌شود و در هر دو صورت دادگاه به عنوان جزای مالی به ضبط کلیه اموالی که از طریق خلاف قانون به دست آمده باشد حکم خواهد داد و دادگاه می‌تواند علاوه بر جریمه مالی و حبس، مرتکب را به ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق در انتظار عمومی محکوم کند.

دید قانونگذار به گرانی چگونه است؟ آیا تقسیم‌بندی خاصی در این خصوص وجود دارد؟

در ماده ۲ قانون تعزیرات حکومتی قانونگذار ما جرم گرانفروشی را این‌گونه تعریف کرده است که گرانفروشی و تخلفات صنفی، عبارت است از عرضه کالا یا خدمات به بهای بیش از نرخ‌های تعیین شده توسط مراجع رسمی به طور علی‌الحساب یا قطعی و عدم اجرای مقررات و ضوابط قیمت‌گذاری و انجام هر نوع اقدامات دیگر که منجر به افزایش بهای کالا یا خدمات برای خریدار شود. قانونگذار ما گرانفروشی را در این قانون به چهار بخش تقسیم کرده است به طوری که در قانون تعزیرات حکومتی این‌گونه بیان می‌کند: الف) گرانفروشی تأملی

هوش مصنوعی یا انسان، کدام قاضی بهتری است؟

حال حاضر تکنولوژی هوش مصنوعی امکان تهیه قراردادهای دقیق، تحلیل قراردادهای و اسناد حقوقی و پیش‌بینی آرای دادگاه‌ها را فراهم کرده است.

به سرعت در حال افزایش است. هوش مصنوعی به سامانه‌هایی گفته می‌شود که می‌توانند واکنش‌هایی مشابه رفتارهای هوشمند انسانی از جمله درک شرایط پیچیده، شبیه‌سازی فرآیندهای تفکری و شیوه‌های استدلالی انسانی و پاسخ موفق به آنها، یادگیری و توانایی کسب دانش و استدلال برای حل مسائل را داشته باشند. با اختراع رایانه‌های الکترونیکی در سال ۱۹۴۳، هوش مصنوعی دانشمندان آن زمان را به چالشی بزرگ فراخواند. اصطلاح هوش مصنوعی برای اولین بار توسط جان مک‌کارتی (دانشمند علوم رایانه) که او به عنوان پدر علم و دانش تولید ماشین‌های هوشمند یاد می‌شود، استفاده شد.

هوش مصنوعی امروزه کاربرددهای گوناگونی دارد؛ از مهم‌ترین کاربردهای آن، استفاده در وسایل نقلیه خودگردان، تشخیص‌های پزشکی، اثبات مسائل ریاضی، انجام بازی‌های فکری، تعیین هویت تصاویر و صداها، تهیه قراردادهای و پیش‌بینی آرای قضایی می‌باشد. در

۲۰ هزار ریال ب) گرانفروشی از مبلغ بیش از ۲۰ هزار ریال تا مبلغ ۲۰۰ هزار ریال ج) گرانفروشی از مبلغ بیش از ۲۰۰ هزار ریال تا مبلغ یک میلیون ریال د) گرانفروشی بیش از یک میلیون ریال، که هر کدام به صورت جداگانه دارای مجازات خاصی است.

جرایم مربوط به احتکار چگونه در قانون دسته‌بندی شده است؟

قانونگذار ما در قانون نظام صنفی در ماده ۶۰ جریمه احتکار را با عنایت به دفعات تکرار در طول هر سال اینگونه بیان کرده است: مرتبه اول: الزام محتکر به عرضه و فروش کل کالاهای احتکار شده و جریمه نقدی معادل هفتاد (۷۰) درصد قیمت روز کالاهای احتکار شده. مرتبه دوم: الزام محتکر به عرضه و فروش کل کالاهای احتکار شده و جریمه نقدی معادل سه برابر قیمت روز کالاهای احتکار شده و نصب پارچه یا تابلو بر سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی و تعطیلی محل کسب به مدت یک ماه.

مرتبه سوم: الزام محتکر به عرضه و فروش کل کالاهای احتکار شده و جریمه نقدی معادل هفت برابر قیمت روز کالاهای احتکار شده و نصب پارچه یا تابلو بر سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی و تعطیلی محل کسب به مدت سه ماه.

اعلام نکردن موجودی کالاهای یک بنکدار هم جرم است؟

در تبصره یک ماده یک قانون نظام صنفی، قانونگذار به صراحت بیان می‌کند که اعلام نکردن موجودی کالا به صورت ماهانه به اتحادیه مربوط توسط تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان عمده و خرده‌فروشان که کالاهای خود را به صورت عمده در انبار یا هر محل دیگری نگهداری می‌کنند، صرفاً در مورد کالاهایی که کمیسیون نظارت ضروری تشخیص دهد تخلف محسوب می‌شود و با متخلفان برابر مقررات مربوط رفتار می‌شود.

قانون نظام صنفی درباره گرانی چه تفسیری دارد؟

از آنجا که بحث گرانفروشی یک بحث بسیار مهم است و با معیشت و زندگی مردم رابطه مستقیمی دارد قانونگذار ما در ماده ۵۷ قانون نظام صنفی هم به این جرم نگاه ویژه‌ای داشته و به صراحت بیان کرده که عرضه یا فروش کالا یا ارائه خدمات به بهایی بیش از نرخ‌های تعیین شده به وسیله مراجع قانونی ذی‌ربط عدم اجرای مقررات و ضوابط قیمت‌گذاری و انحصار دادن هر نوع عملی که منجر به افزایش بهای کالا یا خدمات به زیان خریدار شود، جرم است.

به نظر شما چه اصلاحاتی در خصوص قانون نظام صنفی ضروری است؟

به عنوان یک مثال ماده ۶۵ قانون نظام صنفی در خصوص درج‌نشدن قیمت می‌گوید که درج‌نشدن قیمت عبارت است از نصب نکردن برچسب قیمت بر کالا. استفاده نکردن از تابلو نرخ دستسازمزد خدمت در محل کسب یا حرفه یا درج قیمت به نحوی که برای مراجع‌کنندگان قابل رویت نباشد. جریمه عدم درج قیمت در هر بار تخلف ۲۰۰ هزار ریال است. نکته مهم در این خصوص این است که در حال حاضر نیاز است که قانون نظام صنفی اصلاح شود و مجازات‌های گرانفروشی، کم‌فروشی و عدم درج قیمت تشدید شود تا افراد سودجو نتوانند در این وضعیت حساس مردم را دچار مشکل کنند.

قانونگذار جریمه گرانفروشی را در چه مراتبی درجه‌بندی کرده است؟

قانونگذار ما در قانون نظام صنفی جریمه گرانفروشی را با عنایت به دفعات تکرار در طول هر سال شرح داده است. مرتبه اول به دو برابر مبلغ گرانفروشی جریمه می‌شوند. مرتبه دوم به چهار برابر مبلغ گرانفروشی جریمه می‌شوند. مرتبه سوم به شش برابر مبلغ گرانفروشی جریمه صورت می‌گیرد و علاوه بر پرداخت جریمه پارچه یا تابلو به سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی به مدت دو هفته نصب می‌شود. در مرتبه چهارم هم به هشت برابر مبلغ گرانفروشی جریمه صورت گرفته و پارچه یا تابلو بر سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی به مدت یک ماه نصب می‌شود. مرتبه پنجم و مراتب بعدی هم به ۱۰ برابر مبلغ گرانفروشی جریمه می‌شود و پارچه یا تابلو بر سر در محل کسب به عنوان متخلف صنفی به مدت دو ماه نصب می‌شود. همچنین به مدت شش ماه، پروانه کسب وی تعلیق و محل کسب تعطیل می‌شود.

نکته

محکومیت ۱۰۰۰ مفسد در ۹ ماه

با پایان آذرماه و نگاهی به پرونده اخلاک‌گراان اقتصادی محکوم شده، می‌توان گفت در این مدت کوتاه بیش از ۱۰۰ نفر از مفسدان اقتصادی در برخورد دستگیره فضا با فساد، به حبس، رد سال و... محکوم شده‌اند. در پرونده شرکت بازرگانی پتروشیمی، ۱۴ نفر از متهمان در مجموع به ۱۸۰ سال حبس تعزیری و سایر مجازات‌های دیگر از جمله محرومیت دائمی از هر گونه خدمات دولتی و جزای مالی محکوم شدند.

در ایسن پرونده رضا حمزه‌لو مدیرعامل شرکت بازرگانی پتروشیمی، عباس صمیمی نایب‌رئیس شرکت، علیرضا علایی رحمانی عضو هیئت مدیره، مصطفی تهرانی عضو هیئت مدیره، محسن احمدیان مدیر بازرگانی و مرجان شیخ‌الاسلامی مدیرعامل شرکت دینیز به اتهام شرکت در اخلاک عمده و کلان در نظام اقتصادی از طریق اخلاک در توزیع ارزهای حاصل از صادرات محصولات پتروشیمی شرکت‌های تولیدکننده به میزان ۶ میلیارد و ۶۵۶ میلیون یورو، هر کدام به ۲۰ سال حبس تعزیری، ۷۴ ضربه شلاق تعزیری، محرومیت دائمی از هر گونه خدمات دولتی و جزای مالی محکوم شدند.

همچنین در این پرونده سام حامد ساعدیان مدیرعامل وقت شرکت الو سرامیاه امین ۹ و ابوالفضل ملکی شمس‌آبادی هر کدام به اتهام مشارکت در اخلاک عمده و کلان در نظام اقتصادی کشور به تحمل ۱۵ سال حبس و ۲۴ ضربه شلاق تعزیری محکوم شدند. محمدحسین شیرعلی، علی‌اشرف ریاحی، سیدعلیرضا حسینی، معصومه دری، سعید خیری‌زاده و مهدی شریف نیک‌نفس هم از دیگر متهمان این پرونده بودند.

در پرونده حسن میرکاظمی معروف به رعیت نیز ۲۰ متهم پرونده، در مجموع به ۱۲۲ سال حبس تعزیری محکوم شدند. در این پرونده مجرم اصلی به یک فقره حبس ۲۵ سال، سه فقره حبس سه سال و یک فقره حبس یک‌سال، جمعاً به ۳۵ سال حبس محکوم شد. همچنین در این پرونده یک نفر به ۱۶ سال حبس، دو نفر به ۱۰ سال حبس، یک نفر به ۹ سال حبس، شش نفر به ۷ سال حبس و بقیه نیز به ۵ سال و ۵ سال حبس محکوم شده‌اند.

در یک محکوم از پرونده هفت‌تپه ناظر بر اخلاک عمده و کلان در نظام ارزی کشور از طریق قاچاق عمده‌ارز به صورت سازمان‌یافته، ۳۴ تن از متهمان پرونده در مجموع به ۱۸۵ سال حبس محکوم شدند.

در این پرونده تعداد زیادی از افراد به اتهام مشارکت افراد اخلاک‌گراان اقتصادی محکوم شدند. از جمله این افراد امید اسدیگنی فرزند احسان که اتهام وی هم محکوم در اخلاک عمده در نظام ارزی کشور از طریق قاچاق ارز و مبادیست به صورت متشکل در قاچاق عمده‌ارز است که به ۲۰ سال حبس، رد اموال و جزای نقدی و انفصال از خدمات دولتی محکوم شده است.

یکی دیگر از مرتکبان این جرم، مهرداد رستمی فرزند میرمحمد است که وی نیز به ۲۰ سال حبس و رد مال و جزای نقدی محکوم شده و دو نفر از این متهمان هر کدام به ۱۵ سال حبس، سه نفر هر کدام به ۱۰ سال حبس و بیش از ۱۷ نفر هر کدام به ۵ سال حبس محکوم شدند.

در پرونده مربوط به مجرمان بانک تجارت استان کرمان، ۲۳ متهم پرونده در مجموع در ۳۹۵ سال حبس تعزیری محکومیت یافتند. بخشی از پرونده متهم اصلی این پرونده یعنی علی‌اکبر عمارت‌ساز قبلاً منجر به صدور حکم شده بود که در آن پرونده این فرد مجموعاً به لحاظ ارتکاب جرایم متعدد به حدود ۱۱۱ سال حبس محکوم شده بود که مجازات‌اشد که ۲۵ سال حبس است. اجرا خواهد شد. در پرونده‌های که اخیراً منتهی به صدور حکم شده، متهم به حدود ۷۴ سال حبس محکوم شده که مجازات‌اشد ۲۰ سال حبس است و بر اساس قانون این مجازات اجرا خواهد شد.

پرونده دیگر ناظر بر کلاهبرداری شبکه‌ای منتهی به اخلاک در نظام اقتصادی کشور در استان اصفهان بود که ۱۲ متهم پرونده در مجموع به ۵۸ سال حبس تعزیری محکوم شدند.

در این پرونده علیرضا خوردار کاشانی فرزند قاسم به ۱۵ سال حبس و جزای نقدی و رد مال در پی کلاهبرداری شبکه‌ای و اخلاک در نظام اقتصادی کشور محکوم شد که یکی از شقوق این حکم، رد یک میلیون و ۳۰۰ هزار یورو است.

اخیراً هم در پرونده‌های مربوط به تعوانی اعتباری وحدت و شرکت یونیک فایننس نیز حداقل ۲۰ نفر به محکومیت‌های طولی‌المدت گرفتار شدند.

یادداشت

محمد کریمی*

سسر کلاس آیین دادرسی کیفری بودیم، استاد تأکید می‌کرد که مجازات حتماً باید طبق قانون باشد و هر قدر هم رفتاری بر خلاف اخلاق حسنه یا حتی شنیع باشد اگر در قانون جرم‌انگاری نشده باشد، قاضی نمی‌تواند شخص را به مجازات محکوم کند. دستم را بلند کردم و گفتم استاد بخشید پیشنهادی دارم، چه نیازی به قاضی هست؟ یک برنامه‌های ساخته‌شده بود به صورتی که پرونده را وارد اپلیکیشن کنیم و یا این اپلیکیشن طبق مواد قانونی که وجود دارد، حکم پرونده را صادر کند!

همه‌های داخل کلاس شکل گرفت، یکی گفت استاد عادلانه‌تر هم می‌شود، یکی به پیشنهاد بنده می‌خندید، پیشنهاد من بی‌پاسخ ماند و رفته‌رفته تبدیل به این سؤال شد که هوش مصنوعی یا انسان؟ کدام قاضی بهتری است؟

استفاده از هوش مصنوعی در سیستم‌های قضایی جهان رایج شده و